

Staro

NATUUR EN
BUITENGEBIED

Beheerplan Landgoed Oolen

rapportnummer 09-0063e

www.starobv.nl

Beheerplan

Landgoed Oolen

September 2015

Rapportnummer: P09-0063e

In opdracht van: Familie Foolen

Uitgevoerd door: Staro Natuur en Buitengebied
Lodderdijk 38a
5421 XB Gemert
tel. 0492-450161
fax. 0492-450162
www.starobv.nl

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doelstelling	3
1.3	Leeswijzer	3
2	Plangebied	4
2.1	Het landgoed	4
2.2	Terreintypen	4
3	Streefbeeld	6
3.1	Bos	6
3.2	Bomenrijen en solitaire bomen	7
3.3	Wandelpaden	7
3.4	Agrarisch en natuurlijk grasland	7
3.5	Akkers	8
3.6	Poel	8
3.7	Houtsingels, hagen en ruigtes	9
3.8	Randvoorwaarden	9
4	Beheer	10
4.1	Bos	10
4.1.1	<i>Ontwikkelingsbeheer</i>	10
4.1.2	<i>Instandhoudingsbeheer</i>	11
4.2	Bomenrijen en solitaire bomen	13
4.2.1	<i>Ontwikkelingsbeheer</i>	13
4.2.2	<i>Instandhoudingsbeheer</i>	14
4.3	Wandelpaden	15
4.4	Agrarisch en natuurlijk grasland	15
4.5	Akkers	16
4.6	Poel	16
4.7	Houtsingels, hagen en ruigtes	17
4.7.1	<i>Ontwikkelingsbeheer houtsingels</i>	17
4.7.2	<i>Instandhoudingsbeheer houtsingels</i>	18
4.7.3	<i>ruigtes en hagen</i>	18
4.8	Beheermaatregelen algemeen	19
5	Duurzaam beheer	20
	Geraadpleegde bronnen	21
	Bijlagen	
	Bijlage 1 Definitieve inrichtingskaart	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Familie Foolen is voornemens een landgoed te stichten in het buitengebied van de gemeenten Son en Breugel en Nuenen. Inmiddels is een inrichtingsplan ten behoeve van de aanleg opgesteld.

In het kader van de planologische procedure die doorlopen dienen te worden voordat het landgoed gerealiseerd kan worden wensen de gemeenten en provincie dat het beheer van het landgoed in een plan wordt vast gelegd. Het plan kan dan door het bevoegde gezag worden gebruikt om de duurzaamheidtoets en in zekere mate ook in de beeldkwaliteittoets uit te voeren. Dit is de reden, naast de behoefte van de landgoedeigenaar naar kaders bij de uitvoering van het beheer, voor het opstellen van dit beheerplan.

1.2 Doelstelling

De doelstelling van het onderliggend beheerplan is tweeledig. Enerzijds biedt het de eigenaar van landgoed Oolen een kader voor het beheer en de daaraan gekoppelde ontwikkeling van het landgoed. Anderzijds geeft het beheerplan aan op welke wijze de bijzondere waarden van het landgoed na de inrichtingsfase op duurzame wijze ontwikkeld en in stand gehouden zullen worden.

1.3 Leeswijzer

Het beheerplan landgoed Oolen is opgesteld op basis van een eenvoudig maar beproefd principe waarbij een drietal vragen wordt beantwoord. Dit betreft de vragen “*wat hebben we?*”, “*wat willen we?*” en “*hoe gaan we dat bereiken?*”.

Het antwoord op de eerste vraag wordt gegeven in hoofdstuk 2, met een beschrijving van het plangebied. **De beschrijving gaat uit van een nulsituatie direct na de aanleg van (delen van) het landgoed.**

De vraag “*wat willen we?*” wordt beantwoord in hoofdstuk 3, waar per terreintype een streefbeeld wordt omschreven. Met de beantwoording van de derde vraag in hoofdstuk 4 wordt het feitelijke beheer aan de orde gesteld. In hoofdstuk 5 worden tot slot verschillende aanbevelingen gedaan die bijdragen aan de doeltreffendheid en een duurzame voortzetting van het beheer.

2 Plangebied

Dit hoofdstuk beschrijft de ligging en indeling van het landgoed direct na aanleg. Daarnaast worden de verschillende terreintypen en daarbij horende functies besproken.

2.1 Het landgoed

Landgoed Oolen ligt in het buitengebied van de gemeenten Son en Breugel en Nuenen en beslaat een oppervlakte van circa 15.5 hectare, waarvan 7,8 hectare als “natuur” bestemd wordt. In het zuidelijke deel van het landgoed, aan de Lieshoutseweg, liggen een woonhuis, een boerenbedrijf en het daarbij horende erf. De overige (nog op te richten) bebouwing bevindt zich in het noordwestelijke deel en bestaat uit drie woonhuizen met bijgebouwen. Het oostelijke deel bestaat uit bos en de overige oppervlakte van het landgoed bestaat uit een kleinschalige afwisseling van (natuurlijke) graslanden, een natuurakker, een poel, ruigte wandelpaden en een bolle akker. Door de combinatie van open en gesloten terreintypen biedt het landgoed een keur aan landschapsbeelden, leefgebieden voor flora en fauna en recreatieve mogelijkheden.

2.2 Terreintypen

Het landgoed bestaat uit meerdere percelen met verschillende terreintypen. De ‘Definitieve Inrichtingskaart’ in bijlage I toont de exacte locatie van de verschillende percelen met daarbij horende terreintypen.

Bos

Het bos in het oosten van het landgoed bestaat uit twee vakken met verschillende beheertypen. Het zuidelijke vak bestaat uit een vochtig broekbos met elzen en berken en het noordelijke is een droog eiken- en beukenbos. Beide bevinden zich nog in een vroeg ontwikkelingsstadium. Als beplanting zijn verschillende inheemse boomsoorten gebruikt die in de omgeving passen en geschikt zijn voor de betreffende grondsoort en het terreintype. De voedselrijkere omstandigheden bieden de mogelijkheid om te kiezen voor enkele soorten die hogere eisen aan hun groeiplaats stellen.

Het bos heeft zowel een ecologische als een recreatieve functie en is ontsloten door openbaar toegankelijke wandelpaden. Naarmate het jonge bos zich verder ontwikkelt, zullen ook de ecologisch waarden en recreatieve functie verhoogd worden.

Bomenrij en solitaire bomen

Verspreid over het landgoed bevinden zich enkele bomenrijen en meerdere solitaire bomen. Deze staan voornamelijk aan perceelranden en langs wandelpaden. Het merendeel hiervan is recentelijk aangelegd, waardoor het vooral jonge bomen betreft. De bomenrijen bestaan uit één of twee boomsoorten, terwijl onder de solitaire bomen verschillende soorten voorkomen.

Wandelpaden

Ter ontsluiting van het landgoed voor recreatief gebruik zijn er een aantal onverharde wandelpaden aanwezig op het landgoed. Deze paden zijn toegankelijk door middel van klaphekken.

Agrarisch grasland

Het agrarisch grasland is verdeeld over een aantal kleinere percelen die gescheiden worden van andere percelen door onder andere ruigtestroken, wandelpaden, houtsingels, solitaire bomen en bomenrijen. De graslanden zijn relatief voedselrijk en bestaan overwegend uit verschillende soorten grassen en enkele algemene kruidensoorten.

Natuurlijk grasland

Verdeeld over het landgoed bevinden zich enkele natuurlijke graslanden. Ook deze worden gescheiden van andere percelen door middel van ruigtestroken, solitaire bomen en wandelpaden. Dit type grasland is relatief voedselrijk en bevat een grote rijkdom aan verschillende soorten kruiden en kleine fauna.

Bolle akkers

De bolle akkers worden gescheiden van andere percelen door middel van ruigtestroken, solitaire bomen en wandelpaden. Eén bolle akker heeft naast de agrarische functie ook de functie van kruiden- en faunarijke akker ofwel natuurakker. Deze akker worden gebruikt om oude gewassen als vlas, boekweit en hennep te verbouwen. In de natuurakker komen in de randen of tussen de verbouwde gewassen ook akkerkruiden voor.

Poel

De aanwezigheid van oppervlaktewater op het landgoed is beperkt tot een poel. Als gevolg van de recente aanleg, zijn de water- en oevervegetaties nog niet geheel tot ontwikkeling gekomen. Naar verwachting zal de flora en fauna de komende jaren snel divers worden.

Houtsingels, hagen en ruigtes

Op het landgoed zijn houtsingels aanwezig. Deze bestaan uit een bomenrij met daartussen verschillende soorten struikvormers zoals sporkehout en lijsterbes. De singels vervullen meerdere functies: ze dienen als afscheiding tussen verschillende percelen, verhogen de kwaliteit van het landschappelijke sfeerbeeld en zijn ecologisch van belang doordat ze voorzien in geschikte biotopen voor een grote verscheidenheid aan plant- en diersoorten en kunnen dienen als verbindingszone (IPO & LNV, 2009). De hagen en ruigtes dienen voornamelijk als afscheiding tussen percelen.

3 Streefbeeld

Om de vraag “wat willen we?” te kunnen beantwoorden, wordt in dit hoofdstuk per terreintype een streefbeeld geschetst. In dit streefbeeld wordt beschreven op welke wijze de terreintypen zich, op de langere termijn, idealiter zullen moeten gaan ontwikkelen. Omdat veel percelen kort voor het inwerking treden van dit beheerplan zijn ingericht, bevinden de meeste zich nog in een vroeg ontwikkelingsstadium.

3.1 Bos

Het gehele bosperceel bestaat uit inheemse boom- en struiksoorten, die individueel of in kleine groepen gemengd zijn. Hier en daar kan een enkele boom of struik van een uitheemse soort voorkomen waar dit voor recreatie toegevoegde waarde heeft en geen afbreuk doet aan de natuurwaarde van het bos.

Het streefbeeld voor de toekomst is dat het eiken- en beukenbos een combinatie van verschillende boomsoorten bevat en eenvoudig van structuur is. Het kronendak is relatief open en er vindt afwisseling plaats tussen lichte en donkere delen. Op open plekken heeft zich een bodemvegetatie van onder andere braam, lijsterbes en vuilboom gevestigd. Ook hults komt voor in de struiklaag. De enkele aanwezige lindes zorgen lokaal voor makkelijker afbreekbaar strooisel waardoor de bodemvegetatie zich hier beter ontwikkeld heeft (IPO & LNV, 2009). De aanwezigheid van zowel staand als liggend dood hout biedt ruimte aan onder andere hollenbroeders, paddenstoelen en mossen.

Voor het elzen- en berkenbroekbos wordt gestreefd naar naar de vorm van een hakhoutbos en bestaat daarom voornamelijk uit houtgewas dat niet te hoog opschiet en bij de grond afgezet wordt om de stronken weer te laten ontspruiten. Doordat het merendeel van de bomen steeds afgezet wordt, is er slechts een dunne strooisellaag aanwezig en worden kansen gecreëerd voor (zeldzame) lichtminnende plantensoorten. De hakhoutstoven bieden daarnaast geschikte groeiplaatsen voor mossen en leefgebieden voor insecten.

Voor beide typen bos geldt dat de overgang van bos naar open landschap geleidelijk verloopt. De bosrand bestaat in de regel uit drie zones. Bezien vanuit het bos bestaat de eerste zone uit struiken en enkele laagblijvende boomsoorten. Net als de bomen in het bos komen deze soorten gemengd voor. De tweede zone bestaat uit ruigtekruiden, waaronder braam, met daartussen een enkele solitaire struik. Tot slot bestaat de derde zone uit een kortere vegetatie van ruigtekruiden en grassen.

3.2 Bomenrijen en solitaire bomen

De verschillende bomenrijen op het landgoed bestaan ieder uit één of twee inheemse boomsoorten en staan langs perceelgrenzen en wegen. Met het oog op zichtrelaties en het karakter van het landgoed, hebben de bomenrijen een transparant voorkomen waardoor de achterliggende graslanden en percelen zichtbaar zijn. De rijen vervullen naast een landschappelijke functie ook een ecologische functie: de bomen kunnen dienen als broedplaats voor vogels of als natuurlijke corridor voor bijvoorbeeld vleermuizen.

Onder de over het landgoed verspreide solitaire bomen bevinden zich verschillende inheemse soorten zoals eik, wilg en linde. Deze bomen zijn zeer kenmerkend voor het landschap en leveren hierdoor een positieve bijdrage aan het landschapsbeeld.

3.3 Wandelpaden

De op het landgoed aanwezige wandelpaden zijn onverhard en zijn jaarrond van zonsopgang tot zonsondergang toegankelijk. De paden hebben een maximale breedte van drie meter en geschikt voor wandelaars met een normale conditie (IPO & LNV, 2009).

3.4 Agrarisch en natuurlijk grasland

De aanwezige graslanden hebben in de eerste plaats een landschappelijke functie. De agrarische graslanden vervullen hiernaast ook een agrarische functie en voor de natuurlijke graslanden geldt dat zij ook een ecologische waarde hebben. Zo levert de grazige vegetatie een bijdrage aan de waarde van het gebied voor onder andere de das en zijn ze van belang voor vlinders en andere insecten, vogels en kleine zoogdieren (IPO & LNV, 2009).

Behalve gras groeien er op beide typen graslanden ook kruidensoorten die tijdens de bloeiperiode zorgen voor een hoge belevingswaarde. De natuurlijke graslanden kennen echter een grotere variatie in samenstelling en structuur. Daarnaast zorgen gradiënten in het (grond)waterpeil en voedselrijkdom voor meerdere vegetatietypen (IPO & LNV, 2009).

3.5 Akkers

Op de natuurakker worden oude gewassen geteeld zoals vlas en boekweit. Het gebruik van de agrarische akker kan afgestemd worden op de behoefte van het agrarisch bedrijf. Ook hier is het verbouwen van oude gewassen mogelijk. De akkers vervullen hiermee zowel een agrarische als een landschappelijke functie. De natuurakker vervult daarnaast ook een ecologische functie vanwege de kruid- en grasachtige vegetaties die zich tussen de verbouwde gewassen of aan zomen en akkerranden bevinden. Het hoofdgewas is ruim gezaaid, waardoor er open plekken aanwezig zijn waar eenjarige soorten (kruiden) zich kunnen vestigen. Deze openheid en de aanwezigheid van de kruidensoorten biedt ideale mogelijkheden voor insecten, muizen en akkervogels. Doordat na de oogst delen braak blijven liggen, biedt de akker ook in de winter kans aan veel soorten (IPO & LNV, 2009).

3.6 Poel

De aangelegde poel is rijk aan amfibieën en macrofauna die door de afwezigheid van vissen een zeer geschikt leef- en voortplantingsmilieu vinden. Daarnaast is ook de flora in en rondom de poelen goed ontwikkeld en soortenrijk. Ten minste 20% en maximaal 50% van het wateroppervlak is begroeid met ondergedoken, drijvende of emergente waterplanten.

De oevers en de directe omgeving van het water zijn vrij van struiken en bomen zodat er weinig bladafval in het water terechtkomt en er voldoende zonlicht op en in het water valt. Deze openheid vergroot de zichtbaarheid en belevingswaarde. Wel worden de poelen omringd door een lage ruigtevegetatie bestaande uit verschillende grassen en kruiden. Op deze manier vervullen de poelen een ecologische functie en leveren daarnaast een positieve bijdrage aan het landschapsbeeld.

3.7 Houtsingels, hagen en ruigtes

De houtsingels bestaan uit inheemse boom- en struiksoorten en kennen een sterke samenhang met het omringende landschap waarmee een landschappelijke functie vervuld wordt. De begroeiing wordt als hakhout beheerd en heeft een transparant karakter waardoor het achterliggende terrein zichtbaar blijft.

De beukenhaag op het landgoed dient als afscheiding tussen de weg De Kuilen en de woonkavels. De hagen op de grens tussen het landgoed en natuurgebied de Mosbulten bestaan uit een rij lage boom- en struikvormers en zorgen ervoor dat het natuurgebied relatief afgeschermd blijft van de wandelpaden. Op deze manier wordt verstoring door wandelaars zoveel mogelijk tegengegaan. De hagen bevinden zich niet langs de gehele grens om zo het zicht op de Mosbulten vanaf een deel van de wandelpaden te behouden.

De aanwezige ruigtes bevinden zich langs de wandelpaden en tussen bomenrijen. Ze zijn spontaan ontstaan en bestaan uit verschillende soorten kruiden en grassen die afkomstig zijn van externe bronnen. De ruigtes vormen een afscheiding tussen verschillende percelen en zorgen voor een landelijke uitstraling.

3.8 Randvoorwaarden

Bij het verwezenlijken van de bovengenoemde streefbeelden is het van belang enkele randvoorwaarden in acht te nemen. Hieronder worden deze kort weergegeven.

- Beheer en ontwikkeling van Landgoed Oolen is te allen tijde gericht op de duurzame instandhouding daarvan.
- Bij de uitvoering van beheermaatregelen dient (diepe) spoorvorming van de bodem voorkomen te worden.
- De toepassing van materieel die een oppervlakkige of diepe bodemverwonding teweegbrengen (bijvoorbeeld een klepelmaaier) wordt achterwege gelaten.
- Daar waar gedurende het beheer onduidelijkheden of twijfels ontstaan over te maken keuzes, dient de hulp van een deskundig natuurbeheerder ingeroepen te worden. Verkeerde of niet doeltreffende keuzes kunnen leiden tot ontwikkelingen die niet of moeilijk terug te draaien zijn.;
- Draagvlak bij de omgeving is belangrijk. Er dient daarom voorkomen te worden dat de wijze van beheer en het gebruik van het landgoed leidt tot overlast bij de omliggende terreineigenaren.

4 Beheer

In dit hoofdstuk wordt het beheer uiteengezet waarmee de ontwikkeling van Landgoed Oolen in de juiste richting gestuurd wordt. Hierbij dient de situatie op het landgoed direct na aanleg als basis en de streefbeelden geschetst in het vorige hoofdstuk als ambitie voor de langere termijn. Onderstaande paragrafen beschrijven per terreintype welke maatregelen uitgevoerd dienen te worden teneinde de situatie in de verschillende streefbeelden zo dicht mogelijk te benaderen.

In de eerste jaren na de inrichting zijn voor een aantal terreintypen specifieke beheermaatregelen nodig in plaats van of aanvullend op het reguliere beheer. Om deze reden is bij de beschrijving van het beheer, waar relevant, onderscheid gemaakt tussen ontwikkelingsbeheer en instandhoudingsbeheer.

4.1 Bos

Het aangeplante bos wordt na aanleg in eerste instantie beheerd volgens het ontwikkelingsbeheer. Dit beheer is van toepassing totdat er een gesloten begroeiing is ontstaan waarin ook de lengtegroei van de langzaam groeiende soorten goed op gang komt. Vanaf dit moment vervalt het ontwikkelingsbeheer en wordt overgegaan op instandhoudingsbeheer. Het is de verwachting dat dit ontwikkelingsbeheer na ongeveer 15 tot 20 jaar.

4.1.1 Ontwikkelingsbeheer

Water geven

In het eerste jaar na de aanleg dient de jonge aanplant, wanneer nodig, voorzien te worden van water.

Inboeten

Bij jonge aanplant bestaat er vooral de eerste jaren het risico dat delen van de beplanting niet aanslaan. In dat geval dient overwogen te worden of vervanging van de afgestorven planten nodig is (inboeten). Uitgangspunt is dat de nieuwe aanplant in staat is zich te ontwikkelen tot het in het streefbeeld geformuleerde terreintype. Uitval van een klein percentage bomen brengt dit doel niet in gevaar en vormt dan ook geen reden tot ingrijpen.

Inboeten is in de regel van belang wanneer:

- Min of meer regelmatig verspreid over de gehele aanplant meer dan 20% van de jonge bomen uitgevallen zijn of;
- meer dan 20% van één specifieke boomsoort is uitgevallen of;
- plaatselijk een aaneengesloten groep jonge bomen geheel of gedeeltelijk is uitgevallen waardoor op die locatie geen sprake meer is van bos als bedoeld in de Boswet.

Uitgevallen bomen worden in principe vervangen door bomen van dezelfde soort. Afhankelijk van de ontwikkeling van de nog levende bomen kan worden

besloten in te boeten met een grotere maat plantsoen. De beste periode voor inboeten is in de maand november.

Voordat overgegaan wordt op inboeten, wordt eerst getracht te achterhalen wat de reden van uitval is geweest en of bij inboeten herhaling van uitval te verwachten is. In dat geval kan overwogen worden om met een andere boomsoort in te boeten.

Vrijhouden wandelpad

Als gevolg van de ontwikkeling van de jonge aanplant zal naar verwachting het in het bos gelegen wandelpad overgroeid raken. Om dit te voorkomen, wordt het pad jaarlijks vrijgemaakt van hinderlijke begroeiing.

Maaien wandelpad

Doordat het nieuwe bos is aangelegd op voormalige landbouwgrond en de jonge bomen onvoldoende schaduwdruk leveren om onkruid te onderdrukken, is het de eerste jaren noodzakelijk het wandelpad te maaien om deze begaanbaar te houden. Maaien met een bosmaaier verdient de voorkeur.

Verwijderen ongewenste soorten

Doordat tijdens de aanplant gezaaid is met witte klaver wordt er geen onkruidgroei verwacht die schadelijk is voor de ontwikkeling van de jonge aanplant. Ingrijpen is in dit kader dan ook niet noodzakelijk. Voor overige gerelateerde maatregelen zie paragraaf 4.1.2.

Bosrandenbeheer

De bosranden leveren een waardevolle bijdrage aan zowel de recreatieve als de natuurfunctie. Om deze reden worden de randen elke vijf jaar nagelopen, waarbij spontaan gevestigde bomen worden verwijderd en desgewenst een enkeling behouden wordt. Indien, als gevolg van de onderlinge concurrentieverhouding, soorten dreigen te verdwijnen, worden exemplaren van de betreffende soort bevoordeeld door nevenstaande soorten af te zetten.

4.1.2 Instandhoudingsbeheer

Verwijderen ongewenste soorten

Er wordt gestreefd naar bos met vrijwel uitsluitend inheemse boomsoorten. Hoewel bij de inrichting alleen inheemse soorten zijn gebruikt, is de kans groot dat zich vanuit externe zaadbronnen uitheemse bomen en struiken zullen vestigen tussen de nieuwe aanplant.

Een aantal boom- en struiksoorten zijn door hun grote concurrentiekracht en/of agressieve verspreiding ongewenst. Dit betreft de soorten Amerikaanse vogelkers, Robinia pseudoacacia en in iets mindere mate Amerikaanse eik. Het totale aandeel van de uitheemse soorten is direct na de inrichting echter verwaarloosbaar en vormt geen reden tot ingrijpen. Na vijf jaar zal gestart worden met het nalopen van het bos op de aanwezigheid van de opslag van deze ongewenste soorten. En elke vijf jaar herhaald worden.

Indien aanwezig worden ze verwijderd door ze geheel uit te trekken. Afzetten is ongewenst met het oog op het opnieuw uitlopen. Verwijderen van ongewenste soorten gebeurt in het jaar voorafgaande aan een eventuele

dunning, zodat het werk niet wordt bemoeilijkt door tak- en tophout van gevelde bomen.

Dunnen

Het volwassen bos wordt in principe elke vijf tot tien jaar gedund. Naarmate het streefbeeld meer in beeld komt, zal de noodzaak tot dunnen steeds verder afnemen.

Het jonge bos wordt voor het eerst gedund indien dit vanuit ecologisch en recreatief oogpunt wenselijk is en wanneer de stammen een diameter van 10 tot 15 centimeter hebben en de bosontwikkeling ver genoeg op gang is gekomen.

Bij het dunnen worden de volgende stappen doorlopen:

- Aanwijzen van de bomen die op de langere termijn het bosbeeld moeten bepalen: de toekomstbomen. Als richtlijn wordt een aantal van 60 tot 80 toekomstbomen per hectare aangehouden;
- aanwijzen van de bomen die de toekomstbomen om licht en ruimte beconcurreren en derhalve verwijderd dienen te worden;
- vellen van de aangewezen bomen;
- afvoeren van stamhout en verwerken van tak- en tophout in het achterliggende bos.

Toekomstbomen zijn bomen die vanwege hun vorm, soort of andere specifieke eigenschappen van grote waarde zijn voor de natuur- en recreatiefunctie van het bos. De mate waarin de toekomstbomen worden vrij gezet is afhankelijk van de soort en de functie van de betreffende boom. Ondanks de beperkte oppervlakte is het raadzaam de te behouden en te vellen bomen te laten aanwijzen door een deskundige bosbeheerder.

Verwijderen gevaarlijk dood hout

Jaarlijks worden bomen boven wegen en paden en nabij gebouwen gecontroleerd op de aanwezigheid van dode of gevaarlijke takken die mogelijk kunnen uitbreken en daarmee een veiligheidsrisico vormen voor passanten of gebouwen. Gevaarlijke takken of bomen worden afgezaagd en in het achterliggende bos getrokken.

Hakhoutbeheer

Binnen het broekbos vindt een hakhoutbeheer plaats. Dat betekent dat wanneer de stammen (of later uitlopers) zo'n 12 tot 15 centimeter dik zijn het bos geheel wordt gekapt. De hoogte van afzagen is circa 50 centimeter zodat de stobben goed kunnen uitlopen. Het verdient de voorkeur het beheer gefaseerd uit te voeren zodat er met het oog op de ecologische functie meerdere ontwikkelingsstadia van het hakhout aanwezig zijn en blijven.

Bosrandenbeheer

Zie ontwikkelingsbeheer paragraaf 4.1.1.

Overzicht beheer bos

maatregel	toelichting
<i>Ontwikkelingsbeheer</i>	
Inboeten	Jaarlijks indien noodzakelijk. Inboeten met dezelfde soort(en).
Vrijhouden wandelpaden	Jaarlijks
Maaien wandelpaden	Jaarlijks indien noodzakelijk
Bosrandenbeheer	Elke 5 jaar indien noodzakelijk
<i>Instandhoudingsbeheer</i>	
Verwijderen ongewenste soorten	Elke 5 jaar
Dunnen	Elke 5 tot 10 jaar indien noodzakelijk
Verwijderen gevaarlijk hout	Jaarlijks indien noodzakelijk
Afzetten hakhout	Periodiek gestuurd door dikteontwikkeling

4.2 Beheer bomenrijen en solitaire bomen

De bomenrijen binnen het plangebied zijn zonder uitzondering recentelijk aangelegd en worden dan ook beheerd conform het ontwikkelingsbeheer. Op het moment dat alle beplanting goed is aangeslagen en zich zelfstandig kan ontwikkelen, wordt overgegaan op instandhoudingsbeheer. Dit omslagpunt vindt naar verwachting ongeveer vijf jaar na de aanleg plaats.

4.2.1 Ontwikkelingsbeheer

Water geven

In het eerste en mogelijk ook het tweede jaar na de aanleg dient de jonge aanplant, wanneer nodig, voorzien te worden van water. Dit geldt voor zowel de bomenrijen als de solitaire bomen.

Inboeten

Met het oog op de ruime plantafstanden in de bomenrijen, ontstaat bij uitval direct een flinke onderbreking. Om die reden zullen de eerste vier jaar na aanplant jaarlijks de uitgevallen bomen worden vervangen door bomen van dezelfde soort. Afhankelijk van de ontwikkeling van de nog levende bomen kan worden besloten in te boeten met een grotere maat plantsoen.

Voordat overgegaan wordt op inboeten wordt eerst getracht te achterhalen wat de reden van uitval is geweest en of bij inboeten herhaling van uitval te verwachten is. In dat geval kan worden overwogen om met een andere boomsoort in te boeten.

Verwijderen ongewenste soorten

Tijdens de ontwikkeling van de bomen in de bomenrijen en de solitaire bomen dienen ongewenste soorten die zich onder de bomen hebben gevestigd,

verwijderd te worden. Indien deze ondergroei bestaat uit grassen en kruiden is het voldoende om twee keer per jaar te maaien. Wanneer dit echter boom- en struiksoorten met een grote concurrentiekracht en/of agressieve verspreiding betreft, zal het noodzakelijk zijn om iedere vijf jaar de bomenrijen en solitaire bomen langs te lopen en exemplaren van deze soorten geheel uit te trekken. Zie ook paragraaf 4.1.2.

4.2.2 Instandhoudingsbeheer

Snoeien

De bomenrijen worden eens in de vier jaar gesnoeid. Tijdens de snoei worden alleen de onderste takken verwijderd zodat langzaam wordt toegewerkt naar een takvrije ruimte onder de kroon van 3,5 meter. Nadat de takvrije ruimte is gerealiseerd en zonder ingrijpen in stand gehouden kan worden, kan snoei achterwege gelaten worden. Knotbomen worden eens in de circa 5 jaar gesnoeid.

Er wordt geen vormsnoei uitgevoerd. Indien tijdens de snoei zaken worden aangetroffen die de stabiliteit van de boom in gevaar brengen of een veiligheidsrisico voor passanten oplevert (dood en gevaarlijk hout) kan aanvullend snoeiwerk worden verricht. Eventueel waterlot op eiken wordt eveneens verwijderd. Naar verwachting zal de noodzaak tot snoeien gedurende de tijd afnemen. Op termijn kan worden bekeken of de frequentie van snoeien teruggebracht kan worden tot eens per acht jaar of minder.

Ten aanzien van de solitaire bomen kan snoeien achterwege gelaten worden.

Verwijderen ongewenste soorten

Opslag van ongewenste boom- of struiksoorten wordt eens per vijf jaar verwijderd. Dit betreft in principe alleen Amerikaanse vogelkers, Robinia pseudoacacia en Amerikaanse eik. Zie ook paragraaf 4.1.2.

Verwijderen gevaarlijk dood hout

Jaarlijks worden de bomen boven wegen en paden en nabij gebouwen gecontroleerd op de aanwezigheid van dode of gevaarlijke takken die mogelijk kunnen uitbreken en daarmee een veiligheidsrisico vormen voor passanten of gebouwen. Gevaarlijke takken of bomen worden afgezaagd en verwijderd.

Overzicht beheer bomenrijen

maatregel	toelichting
<i>Ontwikkelingsbeheer</i>	
Inboeten	Jaarlijks indien noodzakelijk. Inboeten met dezelfde soort(en).
<i>Instandhoudingsbeheer</i>	
Verwijderen ongewenste soorten	Elke 5 jaar waar noodzakelijk
Verwijderen gevaarlijk hout	Jaarlijks indien noodzakelijk
Snoeien	Minimaal eens per 4 jaar

4.3 Wandelpaden

Aangezien de wandelpaden in één keer gerealiseerd zijn, is er geen sprake van ontwikkelingsbeheer voor dit terreintype. Met behulp van instandhoudingsbeheer worden de paden zodanig beheerd dat een goede begaanbaarheid gewaarborgd is. Hiervoor worden de bermen langs de paden elke twee jaar gemaaid zodat een min of meer laagblijvende vegetatie ontstaat waar overheen gekeken kan worden. Maaien met een bosmaaier verdient de voorkeur en het maaisel wordt afgevoerd. Indien na twee jaar de ruigtevegetatie nog steeds niet hoger is uitgegroeid dan een meter boven maaiveld, kan de maaifrequentie worden verlaagd.

Hiernaast moeten in de eerste jaren na de aanleg de paden zelf gemaaid worden zodat deze begaanbaar blijven. Ook hier verdient maaien met een bosmaaier de voorkeur. Tot slot worden de voorzieningen die een onderdeel vormen van de wandelpaden zoals bruggetjes en klaphekjes in een goede staat van onderhoud gehouden.

Overzicht beheer wandelpaden

maatregel	toelichting
Maaien	Elke 2 jaar bermen en paden maaien en maaisel afvoeren.
Algemeen onderhoud	Onderhoud van bruggetjes en kaphekjes

4.4 Agrarisch en natuurlijk grasland

Agrarisch grasland

Het streefbeeld agrarisch grasland is van toepassing op grond die al als zodanig in gebruik is. Er is hier dan ook geen sprake van ontwikkelingsbeheer. Het beheerinstrument voor deze terreinen is seizoensbeweiding met runderen. Het aantal stuks vee dat hiervoor wordt ingezet, wordt afgestemd op de voedselrijkdom van de gronden. Er wordt zodanig gestuurd dat de zomerkruiden tot bloei en zaadzetting kunnen komen en de biomassa in de loop van het najaar geheel wordt afgegrast.

Overzicht beheer agrarisch grasland

maatregel	toelichting
Beweiding	Jaarlijks seizoensbeweiding met runderen of eventueel schapen. Graasdruk afstemmen op voedselrijkdom en vegetatieontwikkelingen.

Natuurlijk grasland

Omdat de gewenste grassen- en kruidensoorten spontaan tot ontwikkeling te laten komen wordt de eerste vijf jaren minimaal een maal gehooid teneinde het overschot aan voedingsstoffen te verminderen. In deze jaren kan nabeweiding plaatsvinden.

Teneinde de gewenste situatie in stand te houden wordt jaarlijks 90% van het gewas afgevoerd via maaien of beweiding door runderen of schapen. De overige oppervlakte van het grasland hoeft niet jaarlijks gemaaid of beweid te worden, waardoor de gewenste variatie in structuur en vegetatietypen behouden blijft en geschikt leefgebied voor insecten, vogels en kleine zoogdieren aanwezig blijft. Net zoals bij het agrarisch

grasland wordt het aantal stuks vee dat voor beweiding ingezet wordt, afgestemd op de voedselrijkdom van de gronden. Bij maaien wordt het maaisel binnen een maand afgevoerd.

Er wordt alleen bemesting toegepast wanneer dit noodzakelijk is. Hiervoor wordt enkel ruige stalmest gebruikt met als maximaal toegestane hoeveelheid 20 ton per hectare per jaar. Bekalking is, indien noodzakelijk, toegestaan (IPO & LNV, 2009).

Overzicht beheer natuurlijk grasland

Maatregel	toelichting
Beweiding/maaien	Jaarlijks 90 % gewas afvoeren door seizoensbeweiding met runderen of schapen of door maaien. Graasdruk afstemmen op voedselrijkdom en vegetatieontwikkelingen.

4.5 Akkers

Akker met agrarische functie

De akker met agrarische functie wordt beheerd volgens naar gelang de behoefte binnen de agrarische onderneming.

Akker met natuurfunctie

De natuurakker heeft een belangrijke ecologische functie vanwege het voorkomen van akkerkruiden en fauna. In het kader van ontwikkelingsbeheer is het voor deze natuurakker gewenst om het hoofdgewas steeds ruim te zaaien waardoor er voldoende open plekken aanwezig zijn waar eenjarige kruidensoorten zich, in een relatief korte tijdspanne, via natuurlijke weg kunnen vestigen. Het inzaaien van bijzondere plantensoorten kan alleen plaatsvinden wanneer zaaigoed dat afkomstig is uit andere kruidenrijke akkers uit dezelfde regio gebruikt wordt (IPO & LNV, 2009).

Bemesting van de natuurakker is toegestaan, mits dit volgens de geldende regels plaatsvindt.

4.6 Poel

Bij het beheer van de aanwezige poel wordt geen onderscheid gemaakt tussen ontwikkelings- en instandhoudingsbeheer.

Maaien

De vegetatie op de droge delen van de oeverzones wordt eens in de drie jaar gefaseerd weggemaaid. Dit houdt in dat jaarlijks circa 30% van de oeverzone wordt gemaaid. Maaisel wordt afgevoerd.

Opslag van bomen en struiken zal mogelijk weer uitlopen nadat deze is afgemaaid. Na verloop van tijd resulteert dit in grote wortelkluiten die in staat zijn in korte tijd flinke struiken te vormen en steeds moeilijker te beheren zijn. Aanvullend wordt het niet gemaaide gedeelte daarom jaarlijks nagelopen op opslag van boom- en struikvormers. Aangetroffen opslag wordt uitgetrokken en verwijderd.

Schonen

De poel wordt geschoond op het moment dat het wateroppervlak voor meer dan 50% bedekt is met ondergedoken, drijvende of emergente waterplanten. In dit geval wordt de vegetatiebedekking teruggebracht tot 20% van de wateroppervlakte. Tijdens het schonen van de waterpartij wordt zowel de vegetatie als het organische materiaal op de bodem verwijderd. Materiaal dat tijdens de opschoning vrijkomt, wordt op het in dat jaar gemaaide deel van de oever gedeponeerd. Na drie dagen is het meeste water uitgelekt en heeft eventueel meekomen fauna de kans gekregen terug te keren naar het water. Na de drie dagen wordt het maaisel opgepakt en afgevoerd.

Op voorhand kan niet nauwkeurig worden bepaald met welke frequentie geschoond moet worden, maar naar verwachting is eens in de tien jaar voldoende.

Overzicht beheer oppervlaktewater

Maatregel	toelichting
Maaien oeverzone	Jaarlijks circa 30% van de oeverzone per poel.
Schonen	Ingrijpen wanneer meer dan 50% van wateroppervlak bedekt is met vegetatie

4.7 Houtsingels, hagen en ruigtestroken

De houtsingels bestaan uit relatief jonge aanplant en hebben tijd nodig om zich volledig te ontwikkelen. Bij het beheer van de singel is sprake van zowel ontwikkelingsbeheer als instandhoudingsbeheer.

4.7.1 Ontwikkelingsbeheer houtsingels

Water geven

In de eerste twee jaar na aanleg dienen de jonge bomen in de singels, wanneer nodig, voorzien te worden van water.

Inboeten

Met het oog op de ruime plantafstanden van bomen in de singels, ontstaat bij uitval direct een flinke onderbreking. Om die reden zullen de eerste vier jaar na aanplant jaarlijks de uitgevallen bomen worden vervangen door bomen van dezelfde soort. Afhankelijk van de ontwikkeling van de nog levende bomen kan worden besloten in te boeten met een grotere maat plantsoen.

Verwijderen ongewenste soorten

Opslag van ongewenste boom- of struiksoorten wordt eens per vijf jaar verwijderd. Dit betreft in principe alleen Amerikaanse vogelkers, Robinia pseudoacacia en Amerikaanse eik. Andere boom- of struiksoorten zijn juist gewenst om tussen de geplante bomen een groene wal te creëren.

4.7.2 Instandhoudingsbeheer houtsingels

Afzetten

De houtsingels bestaan voor 75% uit lage boom- en struiksoorten die tussen de geplante overstaanders staan. Deze worden als hakhout beheerd en iedere zes jaar afgezet. Dit afzetten vindt plaats in de periode tussen 1 oktober en 15 maart. Het snoeihout mag op stapels of rillen in de houtsingels verwerkt worden voor zover het de ondergroei en/of de stoven niet schaadt (IPO & LNV, 2009).

Verwijderen ongewenste soorten

Opslag van ongewenste boom- of struiksoorten wordt eens per vijf jaar verwijderd. Dit betreft in principe alleen Amerikaanse vogelkers, Robinia pseudoacacia en Amerikaanse eik. Andere boom- of struiksoorten zijn juist gewenst om tussen de geplante bomen een groene wal te creëren.

Verwijderen gevaarlijk dood hout

Jaarlijks worden de bomen in de singels die boven wegen en paden en nabij gebouwen zijn gesitueerd, gecontroleerd op de aanwezigheid van dode of gevaarlijke takken die mogelijk kunnen uitbreken en daarmee een veiligheidsrisico vormen voor passanten of gebouwen. Gevaarlijke takken of bomen worden afgezaagd en verwijderd.

4.7.3 Ruigtes en hagen

De vegetatie in de ruigtes wordt eens in de drie jaar gefaseerd weggemaaid. Dit houdt in dat jaarlijks circa 30% van deze stroken wordt gemaaid met behulp van een bosmaaier. Maaisel wordt van het landgoed afgevoerd.

De beukenhaag bij de woonkavels wordt twee keer per jaar bijgeknipt waardoor een strakke lijn behouden blijft.

Overzicht beheer houtsingel

maatregel	toelichting
<i>Ontwikkelingsbeheer</i>	
Inboeten	Jaarlijks indien noodzakelijk. Inboeten met dezelfde soort(en).
Verwijderen ongewenste soorten	Elke 5 jaar waar noodzakelijk
<i>Instandhoudingsbeheer</i>	
Afzetten	Elke 5 jaar waar noodzakelijk
Verwijderen ongewenste soorten	Elke 5 jaar waar noodzakelijk
Verwijderen gevaarlijk hout	Jaarlijks indien noodzakelijk

4.8 Beheermaatregelen algemeen

Naast de beheermaatregelen die in bovenstaande paragrafen voor de betreffende terreintypen zijn beschreven, gelden er enkele algemene maatregelen voor het landgoed als geheel. Dit betreft:

- Onderhoud rasters in de begraasde terreindelen;
- onderhoud rasters in de te beschermen beplanting (fruitbomen);
- onderhoud bebording (openstellingborden);

5 Duurzaam beheer

Met de inrichting van het landgoed is een eerste aanzet gegeven tot de ontwikkeling en duurzame instandhouding van een fraai landschappelijk gebied met hoge ecologische en recreatieve waarden. Om de duurzame en doeltreffende instandhouding te garanderen wordt het beheer goed gepland en gedocumenteerd en worden de ontwikkelingen in het veld degelijk gemonitord.

Na het opstellen van het onderliggende beheerplan, wordt planning, documentatie en monitoring op de volgende wijze vormgegeven:

- Jaarlijks worden de beheerwerkzaamheden uitgevoerd die voor de verschillende terreintypen zijn voorgeschreven;
- van de uitgevoerde werkzaamheden wordt de datum en plaats van uitvoering, de hoeveelheden en werkwijze genoteerd;
- na tien jaar wordt geëvalueerd in hoeverre het beheer heeft geleid tot de beoogde streefbeelden of tot de te verwachte ontwikkelingen in de richting van de streefbeelden;
- op basis van die bevindingen wordt beoordeeld of aanpassing van het beheer noodzakelijk is of dat bijstelling van het streefbeeld aan de orde is;
- vervolgens wordt onderliggend beheerplan met de eventueel noodzakelijke aanpassingen verlengd of wordt een nieuw beheerplan opgesteld.

Bij het beheer van een landgoed is flexibiliteit geboden. Om in te kunnen spelen op ontwikkelingen en voorschrijdend inzicht is tussentijdse aanpassing van het beheer mogelijk. Aanpassingen dienen goed onderbouwd en schriftelijk vastgelegd te worden.

Met het volgen van bovenbeschreven protocol wordt voorkomen dat de duurzame instandhouding afhankelijk is van één enkele persoon die verantwoordelijk is voor het beheer en kan tevens te allen tijde goed naar buiten toe worden gecommuniceerd waarom specifieke beheermaatregelen uitgevoerd dienen te worden.

Geraadpleegde bronnen

- IPO & LNV, 2009. Index natuur en landschap. Onderdeel natuurbeheertypen. Redactie: P. Schipper en H. Siebel

Legenda

	poort		linde		bestaande boom		bebouwing		singel		grasland
	wilg		kers		beukenhaag		erf		bestaande beplanting		oprit
			eik		openbaar pad		droog bos		bolle akker		poel
			knotwilg		pad		vochtig bos		natuurakker		weiland
							struweel		natuurlijk grasland		ruigte

Bijlage 1

Definitieve inrichtingskaart Landgoed Oolen

formaat: A3
 schaal: 1:2500
 datum uitdraai: 30 september 2015

Uitgevoerd door: Staro natuur en buitengebied

